

Menekültügyi jogklinikák működése

Források:

<https://refugeelawclinicsabroad.org/our-guidelines/>

<http://www.lawclinicmunich.de/en/>

<https://rlc-deutschland.de/en/>

Milyen a menekültek jogi tanáccsal segítése a német joghallgatók és önkéntesek példáján? Ezt tekintjük át Németországban és Görögországban.

Németországban manapság legalább 30 menekültügyi jogklinika működik, persze eltérő fejlettségi szinten. Az utóbbi években arra törekedett az ezeket összefogó szövetség, hogy erős hálózattá váljanak, tapasztalatokat, tudást és erőforrásokat cserélhessenek. Ezért jött létre a **Német Menekültügyi Jogklinikák Szövetsége**, amely jogi tanácsadást nyújt a menedékjog és a külföldiek jogaival kapcsolatosan a jogklinikai hallgatók számára nonprofit alapon. A legtöbb ilyen profilú jogklinikát 2013-ban vagy azután alapították, míg az ernyőszervezet ötlete 2016-ban merült fel. A Szövetség egyesületi formában támogatja, és ahol lehetséges, javítja a jogklinikán a munkakörülményeket, pl. az érdekképviselőt, a hálózatépítést nemzeti és európai szinten, konferenciák szervezését, magas színvonalú képzési anyagok kidolgozását és terjesztését. A szövetség szervezi az éves jogklinikai konferenciát, ezenkívül segít a megfelelő kormányzati és nem kormányzati szereplőkkel együttműködést kialakítani, valamint strukturális és funkcionális támogatást ad a tagszervezeteknek. A szövetségi honlap az egyes szervezetek jegyzékét, működésük főbb dokumentumait is hozzáférhetővé teszi.

A klinikai jogi oktatás az angol-amerikai jogi képzésből származik. Különböző profilú jogklinikák tevékenykednek az amerikai jogi egyetemeken, illetve Európában is. Céljuk, hogy jogi támogatást nyújtsanak a hátrányos helyzetűek számára, ugyanakkor a diákok már a tanulmányaik során mély és gyakorlati szempontból releváns ismereteket szereznek egy speciális jogi területen. Az oktatási program a menekült és a külföldiek jogainak, az idegenrendészetnek az alapvető ismeretét tanítja, olyan jogterületet, amely (még) nem kötelező része a német jogi tanulmányoknak. A stúdium haladó tagjai a gyakorlatban alkalmazzák ismereteiket azáltal, hogy jogi tanácsadást folytatnak az egyetemi oktatók és gyakorlati szakemberek felügyelete mellett.

Az ügyfelek személyes támogatást kapnak a diákoktól, gyakran előfordul, hogy a menekültügyi jogklinikák elsőként lépnek kapcsolatba és tartják fenn azt azokkal, akik nem engedhetik meg maguknak a hivatásos jogi tanácsadást. Ugyanakkor nem céljuk az ügyvédi munkák pótlása. A Menekültügyi Jogklinika elkíséri az ügyfeleket az állami hatóságokhoz, felkészíti a kérelmezőt a menedékjogi eljárás során folytatott interjúra, származási országokról ad hiteles háttér anyagokat a menekültügyi eljárásban, ügyfeleket utal más megfelelő tanácsadó központokba.

Az alapító okirat szerinti célja egyértelműen az országos szövetség létrehozása, elősegítve a hallgatói menekültügyi jogklinikák közötti cserét, javítva a jogi tanácsadás minőségét. E célok érdekében a szövetség, oktató anyagokat tesz közzé, közös rendezvényeket szervez és támogat pl. a menedékjoggal kapcsolatos legutóbbi fejleményekről, felméri tagszervezeteink igényeit, minőségi kritériumokat dolgoz ki. Külön kell említeni, hogy országosan is segíteni kell a tagszervezetek pénzügyi lehetőségeinek növelésében, például uniós alapokat, szövetségi

alapokat és más alapítványokat igénybe véve. Láthatóvá kell válniuk a hatóságok és egyetemek számára, hogy egyre nagyobb érdeklődés övezze a németországi jogklinikákat.

A szövetségi szervezet struktúráját a Közgyűlés, a berlini iroda, az éves választott Végrehajtó Bizottság, és a Tanácsadó testület alkotja. A Végrehajtó Bizottság 8 egységből áll, amelyek a jogklinikák működését, kommunikációját, rendezvényeit támogatják, végzik az adminisztrációs munkát, továbbá felügyelik az irodát, amely 2017 novemberétől jött létre, két alkalmazottal. Ők a minőségirányítás, a szervezet bővítése és a pénzek folyamatos emelése érdekében működnek. A Közgyűlés fogadja el a Végrehajtó Bizottság beszámolóját, amelyet előtte a Tanácsadó testület véleményez.

A jogállamnak minden emberrel kapcsolatosan érvényesülnie kell, és a menekültügyi jogklinikák Németországban ezt a célt követik. Korán reggeltől késő estig ez irányítja a hallgatók felkészülését, tanulmányait és a tanácsadási munkáját, azok számára, akiknek a jogai veszélyben vannak. A jogállamiságot sokszor kényelemből nem veszik alaposan szemügyre. A jogklinikák szövetségeként azon mérjük hatékonyságunkat, hogy a tanácsadás segíti-e a menekülteket az adott helyszínen, kellően képzettek-e a tanácsadók, hogyan lehetne még több kliensnek segíteni, megfelelően együttműködnek-e a többi egyetemmel, civil szervezettel, jelen vannak-e a regionális döntésekben, hallatják-e nyilvánosan a hangjukat, adottak-e a felelősségteljes munkához a feltételek. Ez az egyéni és kollektív cselekvés irányítúje.

Pontosan az innovatív és megoldásorientált megközelítésen keresztül akarunk megfelelni céljainkunk és a társadalmi felelősségünknek a társadalom és a jogállam alakításában. Ezért igyekszünk kiteljesíteni pragmatikus megközelítésünket, amely alkotmányunk alapértékein alapul. Elvégre a jogásképzés különösen előnyös a társadalom számára, ha a jogot felelősen használjuk ott, ahol sürgős szükség van rá. Ez sokkal fontosabb, mint egy jó osztályzat.

A működés jogalapja a jogszolgáltatási törvény 6. cikk (2) bekezdése, miszerint "Aki a családi, a szomszédi vagy hasonló személyes kapcsolatokon túl, ingyenes jogi szolgáltatásokat nyújt, biztosítania kell, hogy a jogi szolgáltatást olyan személy végezze, aki hivatásos jogi képviselő vagy igazságszolgáltatási munkakör betöltésére alkalmas személy vagy annak irányítása alatt áll. Az irányítás utasítási jogot és képzést jelent, amely a jogi szolgáltatás terjedelmére és tartalmára, valamint a jogi szolgáltatásba való bekapcsolódásra irányul, amennyiben ez az adott ügyben szükséges."

A törvény arra törekszik, hogy „[...] megvédje a jogi tanácsot kérőt a szakképzetlen konzultáció következményeitől. Másrészt célja, hogy lehetővé tegye és ösztönözze a jótékonysági pro-bono jogi tanácsadást. "Ezért a rendeletet úgy kell értelmezni, hogy" [...] biztosítsa a tanácsadás minőségét, akkor is, ha a szolgáltatások ingyenesek. „Ha pedig az általános szabályokat nem érvényesítik, a törvény megtiltja a szervezet jogi tanácsadását”. (9.§) A törvény indoklása kimondja, hogy egy megfelelően képzett személy köteles betartani a jogi tanácsadást kérő személyek védelméhez szükséges utasításokat. A tanácsadókat tájékoztatni kell feladatok legfőbb jogi szempontjairól, hogy képesek legyenek függetlenül dolgozni [...]. Ezenkívül, a tanácsadókat - különösen a kis szervezeteknél - felügyelhetik az oktatói képzésért felelős ügyvédek, és minden olyan kérdésre rendelkezésre állnak, amelyek felmerülhetnek ebben a folyamatban."

Menekültügyi jogklinika Münchenben

A szövetséghez tartozó képzést a hallgatók kezdeményezték, hogy ingyenes jogi tanácsadást szervezzenek a menedékjogról és az idegenrendészetről. A Tanácsadó Testület segíti a jogászai munkát.

Az egyesület független a politikai pártoktól, ideológiáktól és a hatóságoktól. A Menekültügyi Jogklinikát a Ludwig-Maximilians Egyetem hallgatói 2013 novemberében alapították, nonprofit szervezetként.

A tagok hetente összeülnek vagy a menekültekkel konzultálnak, felhasználva jogi ismereteiket és a tréningen szerzett tudásukat. A végrehajtó testület nyolc főből áll, és a munkát nyolc egység közt osztják el: képzés, tanácsadás támogatása, jogi tanácsadás, adománygyűjtés és szponzorálás, marketing, tagok támogatása, reklámozás, hálózatépítés és fordítás. Az egységek vezetőjét munkatársak segítik. A tapasztalt menedékjogi és idegenrendészeti jogászokból álló Tanácsadó testület pedig a képzés minősége és a tanácsadás magas színvonala érdekében ügyködik. A szolgáltatást Dachauban és Münchenben biztosítják. Ha nagyon sürgető az ügy (pl. a külföldit kiutasítással fenyegetik), akkor egy ügyvédet személyesen kell felkeresni. Tájékoztatást adnak a menedékjoggal kapcsolatos számos kérdésre, például az általános menedékjogi eljárásról, a munkavállalási engedélyekről, a családegyesítésről, a tartózkodás jogi lehetőségeiről, a menedéket kérelmezők átadásáról (dublinoi eljárásról és a fellebbezésről), a menekült státuszra és a kiegészítő védelmi jogállásra vonatkozóan (beleértve a fellebbezést), valamint a menedékjog iránti kérelmét elutasító információkról. Ebből következik, hogy nem adnak tanácsokat büntetőjogban, polgári jogban. Nem tudnak képviselőt ellátni bíróságok előtt, és nem fogadnak el olyan menedékjog iránti kérelmeket, amelyek elfogadhatatlanok vagy megalapozatlanok.

Münchenben a Karitás épületében és Dachauban, szintén a Karitásnál tudnak az érintettek hetente konzultálni, és a jogklinikák jelezik, mely napokon van tolmácsolás (farszi/dari és arab nyelven) – előre megjelölt dátumok szerint. A kezdéskor sorszámot kell tépni, mert egy alkalommal (másfél óra) legfeljebb csak nyolc ügyfelet tudnak fogadni. A az ügy szempontjából fontos iratokat a konzultációra az érintettnek magával kell vinnie. A mellékelt térképen található meg a konzultáció helye, de az érintett írhat e-mailt is vagy telefonálhat, bár tanácsot csak személyesen adnak.

Egy példa arra, hogy mit jelent a tanácsadás, ha a menedéket kérelmező a Szövetségi Bevándorlási és Menekültügyi Hivatalba készül meghallgatásra. Mit is jelent ez a meghallgatás, miért fontos?

A tárgyalás, meghallgatás a menedékjogi eljárás legfontosabb része. A meghallgatáson a kérelmező kijelentései adják meg az alapját a menedékjog iránti kérelem elbírálásának. A döntés nagyrészt a meghallgatáson tett állítások valószínűsége és a kérelmező szavahihetősége szerint dől el. Tehát győződjön meg róla, hogy teljes körű információkat szolgáltat, és kerülje az ellentmondó kijelentéseket vagy a túlzásokat. A meghallgatás befejezése után nehezebb kiegészítéseket vagy új információkat adni, ezért esélyt kell adnia arra, hogy meggyőzze a Hivatalt a védelemre jogosultságról. Ezért nagyon fontos, hogy:

- Mondja el az egész történetét. Ne hagyjon ki kellemetlen vagy sokkoló információkat. Ha erőszakos cselekményeket vagy kínzásokat élt át, ezt a meghallgatás során meg kell mondani. Ha nem tud részletesen elmagyarázni egy jelenséget, tapasztalatot, akkor azt meg kell magyarázni a tisztviselőnek, pontosan bemutatva az eseményeket. Ne gondolja, hogy a története összefüggései mindenkinek nyilvánvalóak. Bár a Hivatal tisztában van az országa helyzetével, de meg kell adnia minden olyan információt, amely

összefüggésben van a történetével, az ügygel, annak összefüggéseit megmagyarázza, azaz kiderül, hogy az országa általános helyzete hogyan befolyásolta az életét.

- Legyen egyértelmű, amit a tényekről mond, mellőzze a túlzásokat, és pontosan kell jelezni, mi a tény és mi a tények értelmezése. De azt is meg kell mondani, ha valamilyen ténnyel kapcsolatosan bizonytalan, mert különben a tisztviselő azt gondolja, hogy valamit elhallgat vagy hazudni próbál, esetleg valamit rejteget. Legyen pontos az eseményekkel kapcsolatosan, azok menetét, időpontját és sorrendjét illetően. Ezen múlik elsősorban a szavahihetőség. Ha valaki egy eseményre vagy időpontra nem emlékszik pontosan, azt meg kell magyarázni, és legalább egy ésszerű becslést adni, pl. "2004 vagy 2005 nyarán történt". A tájékozott találgatás jobb, mint a helytelen információ.

- Adjon bizonyítékot, vagyis igyekezzen olyan bizonyítékokat összegyűjteni, amelyek támogathatják a nyilatkozatait, például hivatalos dokumentumokkal, levelekkel, fotókkal, újságcikkkel. Nevezzen meg olyanokat, akik tanúskodhatnak, és azt is, hogy velük hogyan lehetne kapcsolatba lépni. A meghallgatáson és a tárgyaláson meg kell mutatni minden bizonyítékot. Még akkor is, ha csak olyan egyszerűen kéri, hogy mondja el a történetét. Ne hagyja ki a következőket:

- Milyen diszkriminációban volt része, milyen lépéseket tett a kormány vagy más szereplők ellen, biztosították-e az egyes etnikumhoz, társadalmi csoporthoz, vallási csoporthoz, nemzetiséghez való tartozása vagy politikai nézetei miatt a jogait, támadták, fenyegetették, megkínózták, a rendőrség vagy bíróság, vagy más tisztviselők hátrányos megkülönböztetést tettek ezen okok miatt.
- Ha úgy véli, hogy politikai meggyőződése vagy vallásos meggyőződése miatt üldözték, hogyan gyakorolta e jogait, volt-e politikai vagy vallási szervezet tagja, hogyan alakult idővel a politikai véleménye/vallási hite?
- Milyen körülmények hatására kért menedékjogot, volt-e valaki, aki segítette még otthon, vajon biztonságban lenne, ha hazatérne, kért-e segítséget az üldöztetés ellen, volt-e erre lehetősége és ez összefügg-e a biztonságával, miért kellett Németországba/EU-ba jönni, hogy biztonságban legyen, volt-e lehetősége arra, hogy segítséget kérjen az ország határain belül vagy átköltözzön az ország másik részébe, hogy elkerülje az üldöztetést?
- Végzett-e bármilyen politikai vagy vallási tevékenységet az ország elhagyása után? Lehetséges, hogy az ilyen tevékenysége sodorná veszélybe, ha hazatérne?
- Az is érdekli a tisztviselőt, hogy milyen a kérelmező fizikai vagy mentális állapota, azaz van-e olyan betegsége, amely képtelenné teszi az utazást, vagy amely nem gyógyítható a származási országában?

Hogyan működik a menekülteknek szóló jogi tanácsadás Németországon kívül?

Példaként idézzük a Szövetségnek a tanácsadói tevékenységét, amelyet a Görögországba érkezett kérelmezőknek Chiosban ad. Amikor a projekt körvonalazódott, a terv arra irányult, hogy segítsük jogi tájékoztatással a családgyesítést és annak eljárását, beleértve a német családtagok jogi képviselőinek kapcsolatba lépését a még külföldön lévő családtagokkal, amihez nélkülözhetetlen az iroda munkatársainak segítsége, továbbá a menekült kérelemhez szükséges elfogadhatósági követelmények tisztázása, annak megállapítására, hogy egy személyt el lehet-e távolítani Törökországba. Mindezek mellett a terv célja volt, hogy a fellebbezési eljárást segítse; és a menekült eljárásban született elutasító határozatokat magyarázza, és továbbítsa görög ügyvédekhez, hogy fellebbezni lehessen.

A kísérleti projekt során szerzett tapasztalataink alapján a Chios külföldi csapata a következőképpen szerveződik: a helyszínen egy hosszú távú jogi koordinátor működik, aki minősített ügyvéd, vagy legalább jogi végzettséggel rendelkezik a magas színvonalú munka biztosítása érdekében. Ő a felelős a segítőkkel és önkéntesekkel a helyszínen való együttműködésért. A koordinátoroknak a fenntarthatóság, a bizalom és a hitelesség érdekében az illetőnek több hónapon át Chioson kell maradniuk, amennyiben erre van fedezet. Másfelől, három-négy jogi önkéntest küldünk Chiosba, forgó rendszerben, úgy, hogy egy-egy önkéntes tanácsadó legalább két hétig maradjon.

A Szövetség csak olyan önkéntesekkel működik, kooperál, akik az EU és a nemzeti menekültügyi jogszabályokról stabil ismeretekkel rendelkeznek, valamint kellő tapasztalatuk van a menekültekkel kapcsolatos jogi tájékoztatásban. Így az önkéntesek zöme tapasztalt jogklinikás, míg néhány közülük ügyvéd. Kiküldésük előtt mindenkinek meg kell smernie Chios szigetén az általános helyzetet, körülményeket.

A Szövetség igyekszik alkalmazni az AIRE (brit menekültügyi tanácsadó, jogvédő szervezet) 2016-ban kiadott iránymutatásait a görögországi menedékjogi tevékenység jobbítására. Különösen egyetértünk azzal az elvvel, miszerint bármely jogi segítségnyújtást vagy tájékoztatást ideális esetben, vagy legalábbis szoros együttműködésben kell biztosítani a meglévő görög jogsegély szervezetekkel. Kapcsolatba léptünk tehát minden (tudomásunk szerint) létező jogi segítségnyújtó szervezettel Görögországban, és ebből derült ki, hogy mivel más Chisban nem működött ilyen, nekünk ott kell színre lépni. Persze tisztában vagyunk a lehetőségeinkkel: a jogi önkéntesek tájékoztatást nyújthatnak a menekülteknek és segíthetnek a családegyesítési eljárásban. Nyilvánvalóan nem helyettesítik, csak kiegészítik, támogatják a görög ügyvédek. Ezért kezdetektől fogva együttműködünk velük, bár sajnos nem találtunk helyben dolgozó menekültügyi témával foglalkozó ügyvédet.

A Szövetség több kiadványt készített, például:

- "Family reunion in Germany under the Dublin III Regulation" a booklet for *Diakonie Deutschland* (in German and in Englisch), April 2018
- "EU Hotspot Approach and EU-Turkey Statement in Greece: Implementing a return policy? A legal perspective" a publication by Catharina Ziebritzki on the *JuWiss Blog*, December 2017
- "From first reception center to pre-removal facilities – Supreme Administrative court of Greece decides that Turkey is a safe third country" a publication by Clara Anne Bünger and Robert Nestler on the *JuWiss Blog*, December 2017
- "Rechtswidrige Begrenzung der Dublin-Familienzusammenführung" a publication by Vinzent Vogt and Robert Nestler in *Asylmagazin* (publication in German), November 2017